

Nieuwsbrief

Nummer 3 - oktober 2003

Inhoud

EKOpluim van start	1
EKOpluim op internet	2
Onderzoek	2
<i>Opfok: gedrag en weerstand</i>	2
<i>Vergelijking van verschillende kippenrassen</i> ..	2
<i>100% biovoer</i>	2
<i>Dioxineonderzoek</i>	2
<i>Verenpikken als psychische stoornis</i>	3
<i>Gedragskenmerken verenpikkers</i>	3
<i>Verenpikken en opfok</i>	3
Opfok en regelgeving	3
EKOpluim studiegroepen	4
Oproep	4
Agenda	4

EKOpluim van start

De Startbijeenkomst op 2 september 2003 was een inhoudelijke kennismaking tussen de deelnemende bedrijven (18) en onderzoekers die (al dan niet vanuit Ekopluijm) onderzoek gaan doen op biologische legpluimveebedrijven. Het doel was het gezamenlijk vaststellen van de onderzoeksprioriteiten.

Berry Reuvekamp van het Praktijkonderzoek van Animal Sciences Group (voormalig Praktijkonderzoek Veehouderij) sprak over de nieuwe proefaccommodatie te Lelystad. De proefstal moet worden gezien als één van de deelnemende bedrijven. De activiteiten op deze accommodatie moeten met de deelnemende pluimveehouders afgestemd worden. Er wordt onderzoek gedaan om tot 'de ideale stalinrichting voor ongekapte, loslopende leghennen' te komen. Het project is zo geformuleerd om het ook relevant te maken voor andere vormen van alternatieve pluimveehouderij.

Ekopluijm onderzoekt de relatie tussen gezondheid en uitloop

Arie Bijl van DLV Advies lichtte de rol van DLV in Ekopluijm toe: bedrijfsgerichte voorlichting, studieclubs en open dagen. Op verzoek van de

pluimveehouders komt daar een vergelijking van de technisch- economische administratie van de bedrijven bij. Het aantal bedrijfsbezoeken wordt overigens afgestemd op de behoefte van de pluimveehouder.

Monique Bestman van het Louis Bolk Instituut onderzoekt aan de hand van literatuur en interviews met deskundigen de relatie tussen gezondheid en weerstand van kippen en de uitloop. Het zal onder andere resulteren in aanbevelingen op het gebied van fokkerij, opfok en houderij.

Aize Kijlsta van het ID-Lelystad presenteerde zijn onderzoek naar de mogelijke bronnen van dioxinevervuiling op biologische legpluimveebedrijven. Het is al langere tijd bekend dat uitloopgebruik kan leiden tot hogere dioxinegehalten in eieren. Kuikens die op jonge leeftijd aan dioxine worden blootgesteld, hebben op latere leeftijd meer dioxine in het lichaam, wat ze via de eieren weer kwijt raken. Eén van de hypothesen is dat kippen dagelijks 10 gram grond eten.

Ron Methorst van Agro Eco Consultancy gaf een toelichting op zijn project 'Voer van Eigen Bodem'. In vergelijking met andere Europese landen, wordt op Nederlandse biologische bedrijven vrij weinig eigen voer verbouwd. We moeten dus oppassen dat we niet de bijnaam 'intensief biologisch' krijgen. Het project zal vier demonstratiebedrijven selecteren en zal in 2006 worden afgerond. Ook kwam de vraag wat de invloed is van eigen voer op de diergezondheid, eikwaliteit en productiekosten. Vanuit dit project wordt nauw samengewerkt met het LBI.

Willem Schouten van Agrotechnology and Food Innovation (voorheen IMAG) lichtte zijn onderzoek aan de inrichting en het beheer van de uitloop toe. Kippen mesten met name 's morgens als ze nog binnen zijn, waardoor relatief weinig mest in de uitloop terecht komt. Echter, als de normen strenger gaan worden en kippen permanent recht hebben op uitloop, kan er een nieuw probleem ontstaan. Het onderzoek zal zich vooral richten op de belasting van de uitloop met mest. Een uitgebreider verslag van deze dag is te verkrijgen bij het Louis Bolk Instituut: 0343-523863 of www.louisbolk.nl.

Ekoplum op internet

Ekoplum heeft geen eigen website, maar er is wel informatie over het project te vinden op de website van het LBI (www.louisbolk.nl): aanpak, partners, nieuwsbrieven en straks ook de verslagen van bijeenkomsten en onderzoek.

Onderzoek

Opfok: gedrag en weerstand

Biologische pluimveehouders hechten veel waarde aan een goede opfok. Het LBI is in overleg met enkele zelfopfokkende pluimveehouders over onderzoek op hun bedrijf. Er wordt gedacht aan kijken naar het effect van strooigraan, pikblokken en lichtregime op gedrag tijdens opfok en productiefase, met name tijdsbesteding en verenpikken. In enkele stallen worden camera's opgehangen om op bepaalde leeftijden het gedrag te filmen. Het is niet de bedoeling dat er onderzoekers of studenten lijfelijk bij de hennen komen kijken. Het analyseren van het gedrag gebeurt op het LBI aan de hand van de beelden. Gedrag van hennen van verschillende bedrijven kunnen met elkaar vergeleken worden en ook kan je zo goed zien wanneer de hennen beginnen met verenpikken. Als alleen gekeken wordt naar schade aan het verenkleed, ben je (zeker bij opfokhennen) namelijk te laat. We hopen zo meer zicht te krijgen op wanneer gewenste dan wel ongewenste gedragsveranderingen optreden en hoe hierin te sturen is. Waarschijnlijk komen uit het onderzoek 'Gezondheid en weerstand in relatie tot de uitloop' suggesties voor maatregelen tijdens de opfok die we volgend jaar met opfokkers kunnen gaan uittesten.

Vergelijking van verschillende kippenrassen

Op biologische bedrijven houdt men het liefst wat zwaardere kippen, die niet te snel gestrest zijn, die makkelijk naar buiten gaan en een goede weerstand hebben. Sommige pluimveehouders geven aan dat dit (tot op zekere hoogte) best ten koste van de productie mag. Onderdeel van EKOplum is het vergelijken van verschillende rassen legkippen die op de bedrijven gehouden worden. Eerst wordt geïnterviewd welke hybriden op dit moment gehouden worden. Door de vogelpest worden er wat nieuwe, minder bekende hybriden opgezet, zoals de Zilverblauwe Koningsberger (een grijze kip met de Bovans Nera als moeder). Ook op eigen initiatief proberen enkelen een nieuw ras uit, zoals de Hylina. In de proefstallen van het Praktijkonderzoek wordt Lohmann Silver opgezet. Er wordt in overleg met enkele pluimveehouders gekeken welke eigenschappen relevant zijn om gegevens over bij te houden. Waarschijnlijk zijn dit voor een deel gegevens die al onderdeel zijn van de technisch-economische administratie. Omdat de opfok bepalend kan zijn voor gedrag, gezondheid en productie, willen we meer informatie hebben over de opfok. Hierover

worden ook de opfokkers benaderd. Het is de bedoeling dat de informatie zoveel mogelijk verzameld wordt tijdens de bedrijfsbezoeken door DLV. De verwachting is dat uit het onderzoek naar 'Gezondheid en weerstand in relatie tot de uitloop' (momenteel in uitvoering door het LBI) nog enkele ideeën voor metingen komen aan bloed- of mestmonsters. Deze willen we ook in het rassenonderzoek gebruiken. Tegelijk kijken we wat in het buitenland aan vergelijkingen tussen rassen gedaan is. We houden u op de hoogte via deze nieuwsbrief.

Verschillende Oud-Hollandse rassen op een bedrijf met huisverkoop

100% biovoer

In de Proefaccommodatie te Lelystad worden half februari 2004 de eerste Lohmann Silver hennen opgezet. Er worden vier verschillende varianten van een 100% biologisch voer onderzocht, namelijk meel dan wel kruimels (om ontmenging tegen te gaan) en al dan niet aangevuld met CCM.

Dioxineonderzoek

Het Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group en het ID-Lelystad zijn gestart met het onderzoek naar dioxine in eieren, grond, voer, wormen en spinnen op biologische legpluimveebedrijven. Geprobeerd wordt om de bronnen van verhoogde dioxinegehalten in eieren van kippen op een aantal biologische legpluimveebedrijven te achterhalen. Ruim dertig bedrijven hebben zich al aangemeld. De onderzoekers willen echter nog de veertig halen omdat dat de uitkomsten van het onderzoek betrouwbaarder maakt. Degenen die zich aangemeld hebben, verwachten vooral meer duidelijkheid te krijgen over dioxinegehalten en de mogelijke bron daarvan op hun bedrijf. Ook spelen de kosten een rol: wanneer men op eigen initiatief monsters zou insturen, dan zijn de kosten aanzienlijk (meer dan 1000 euro per monster), terwijl het gratis is bij deelname aan het onderzoek. De eerste bedrijven zijn al bemonsterd en waarschijnlijk half november zijn alle bedrijven bemonsterd. Dit lijkt wat laat, maar dioxinemonsters van eieren zijn alleen zinvol als de kippen al een zekere tijd de uitloop gebruikt hebben. Vanwege het nog maar recentelijk herbevolken na de vogelpest duurt het voor sommige bedrijven even voordat aan die voorwaarde voldaan is. Bedrijven met legkippen

die alsnog mee willen doen, kunnen zich aanmelden bij Monique Mul 0320-293535.

Verenpikken als psychische stoornis

Binnenkort hoopt Yvonne van Hierden te promoveren aan de Rijksuniversiteit Groningen op haar proefschrift over verenpikken. In haar onderzoek heeft ze verenpikken als een 'gedrags- of psychopathologie' benaderd. Ze heeft bij veel of weinig verenpikkende kippen uit een onderzoekslijn gekeken naar die systemen die bij mensen in verband worden gebracht met gedragsafwijkingen als obsessief compulsief gedrag (leidt o.a. tot dwangmatig haren uittrekken). Het niet goed functioneren van deze systemen zou wellicht ook verband kunnen houden met het ontstaan of uitvoeren van verenpikken. Kippen uit de lijn die weinig verenpikt, vertonen meer fourageer- en eetgedrag, reageren passiever op stressomstandigheden en passen zich makkelijker aan in een nieuwe omgeving. De kippen uit de 'verenpiklijn' vertonen meer poetsgedrag, vanzelfsprekend meer verenpikken, reageren actiever op stressomstandigheden (proberen te ontsnappen) en passen zich moeilijker aan in een nieuwe omgeving. De laatsten waren gevoeliger voor stress, wat ook bleek uit proeven met een kalmeringsmiddel. De onderzoekster suggereert ten slotte dat haar bevindingen toegepast kunnen worden in de genetische selectie van leghennen.

Opfokhennen van 7 weken in de uitloop

Gedragskenmerken verenpikkers

Binnenkort hoopt Bas Rodenburg te promoveren aan de Wageningen Universiteit op zijn proefschrift over verenpikken. Hij heeft bij kippen die veel of weinig verenpikken, onderzocht wat de rol van frustratie en opgroei-omstandigheden zijn bij het ontstaan van verenpikken en welke karakter-eigenschappen nog meer gezien worden bij verenpikkers. Kuikens uit de lijn die veel verenpikken, vertonen minder verenpikken als ze in een klein groepje bij een kloek opgroeien dan wanneer ze onder commerciële omstandigheden opgroeien. Voorts bleek dat frustratie op korte termijn (voer dat niet komt als het wel verwacht wordt) niet tot verenpikken leidde. Hij merkt overigens op dat dit niets zegt over frustratie op langere termijn. Ook bleek dat angstige dieren met een lage sociale motivatie (minder overstuurd als ze gescheiden worden van soortgenoten) de sterkste neiging hadden tot verenpikken.

De uitkomsten van zijn onderzoek kunnen gebruikt worden in de genetische selectie van leghennen. Echter, hij merkt op dat eerst een houderijsysteem gecreëerd moet worden dat voldoet aan de gedragsbehoeften van de kip. Zo'n systeem kan ontwikkeld worden op basis van voorkeurstesten door kippen en wensen van consumenten. Daar moet dan een kippenlijn in gezet worden die daar het beste in past.

Verenpikken en opfok

Eind oktober hoopt Bernd Riedstra te promoveren aan de Rijksuniversiteit Groningen op de ontwikkeling van en sociale aspecten aan verenpikken. Hij heeft onderzocht wat de invloed is van de hormonale gesteldheid van de moeder tijdens de eileg op verenpikken van het jong, de invloed van blootstelling van het broedei aan licht vanaf de 18e incubatiedag op verenpikken, de invloed van een kloek en de groepsgrootte tijdens de opfok op verenpikken. Meer testosteron in de eidooier leidde alleen bij haantjes van één van de twee onderzoekslijnen tot tijdelijk meer verenpikken. Kuikens die in de laatste incubatieweek licht ontvingen, verenpikten meer dan kuikens die in het donker uitgebroed waren. Commercieel opgefokte dieren waren angstiger, verenpikten meer en grondpikten minder dan dieren die in een klein groepje met een kloek opgefokt werden. Ontmoeten van onbekende soortgenoten bleek verenpikken uit te lokken. Volgens de onderzoeker kan verenpikken dus ontstaan uit een soort sociale verkenning en sociaal poetsgedrag die aanvankelijk niet beschadigend waren. Tenslotte concludeert hij dat verenpikken veroorzaakt wordt door de combinatie van overmatig veel vrije tijd en onontkoombaar sociaal gedrag, die kenmerkend zijn voor de commerciële opfok. Suggesties voor de praktijk en vervolgonderzoek: bezigheid verschaffen, streven naar kleinschaligere opfok met minder uniforme dieren (zowel kwa uiterlijk als kwa sociaal gedrag) en streven naar een meer aangepaste belichting van broedeieren.

Opfok en regelgeving

Op dit moment is het in Nederland toegestaan om gangbaar opgefokte hennen op te zetten in een biologisch bedrijf. Pas na 6 weken mogen hun eieren als biologisch verkocht worden. In de praktijk echter hebben het merendeel van de hennen een biologische opfok gehad vanaf de 6^e

levensweek. De eerste 6 weken zaten ze samen met toekomstige scharrelhennen in grondhuisvesting en in een enkel geval op batterijen. Het ministerie van LNV was bezig met formuleren van opfokregels die per 1 januari 2005 zouden moeten ingaan. Echter, nu worden ook in Brussel nieuwe opfokregels geformuleerd die per 1 januari 2005 zouden moeten ingaan. In het conceptvoorstel vanuit Brussel staat dat de opfok biologisch moet zijn vanaf de 3^e levensdag. Ze moeten per dier 2 m² uitloop hebben, maar die mag eventueel vervangen worden door een veranda. Per stal mogen maximaal 4000 opfokhennen gehouden worden met een bezetting van 16 dieren per m² in de eerste 10 levensweken en maximaal 10 dieren per m² in de 10^e tot de 18^e levensweek. Vanaf 24 augustus 2005 moeten ze 100% biovoer krijgen. Het laatste woord over de opfok is nog lang niet gezegd en vanuit Nederland wordt gepleit voor o.a. het volgende: toestaan synthetische aminozuren, uitloop 1m² per dier, geen maximum aan de groepsgrootte van kuikens tijdens de warme opfok, meerdere koppels onder één dak toegestaan, verplichte weidegang vanaf 8e levensweek en in de weide verplicht evenredig verdeeld 3% beschutting.

EKOpluim studiegroepen

Kennisoverdracht en kennisuitwisseling vormt een belangrijk onderdeel van EKOpluim. Wat betreft de informatie-uitwisseling willen we zo veel mogelijk aansluiten bij bestaande studiegroepen. Daarom wordt in het midden en zuiden samengewerkt met reeds bestaande studieclubs. Voor Noord Nederland wordt een studieclub opgericht. De eerste bijeenkomst daarvan zal plaatsvinden in de week van 20 oktober. Alle biologische pluimveehouders uit een regio kunnen aan de studieclub deelnemen. Potentiële deelnemers ontvangen binnenkort een uitnodiging. Voor informatie (ook over studieclubs in andere regio's) kunt u zich reeds nu melden bij Arie Bijl: 06-22417088.

Oproep

Agro Eco wil voor het project 'Voer van Eigen Bodem' graag in contact komen met pluimveehouders die ervaring hebben met verbouwen van eigen voerbestanddelen, het opslaan en de verwerking ervan.
Ron Methorst: 0318-420405.

Agenda

11 nov 03	Jaarvergadering St. Biologische Pluimveehouderij, ergens in het midden des lands.
-----------	---